12e Jaargang.

MAART 1935
No. 3

ZUID-AFRIKA

MAANDBLAD

VOOR DE CULTUREELE EN ECONOMISCHE BETREKKINGEN TUSSCHEN NEDERLAND EN ZUID-AFRIKA

Uitgave van DRUKKERIJ EN UITGEVERIJ J. H. DE BUSSY, AMSTERDAM (Takken te KAAPSTAD en PRETORIA).

ABONNEMENTSPRIJS *f* 6.— PER JAAR VOOR NEDERLAND, 12 sh. VOOR ZUID-AFRIKA, FRANCO PER POST.

Adres der Redactie: KEIZERSGRACHT 141, AMSTERDAM, C.

OVERZICHT.

Belangrijke toespraken. — Min. Pirow en de Verdediging van het Rijk. — Adv. te Water en de F. A. K. — Prof. Smith over Afrikaansch en Nederlandsch. — Dr. D. F. Malan, leider der Oppositie.

De tijd, die achter ons ligt, werd in Zuid-Afrika gekenmerkt door verschillende belangrijke redevoeringen: in het Praathuis, zooals de Afrikaner zijn parlementsgebouw wel eens noemt, en ook daarbuiten. Mannen, die een verantwoordelijke plaats in het Afrikaansche leven innemen, hebben zich over allerlei belangrijke vragen uitgesproken.

Op de conferentie van de imperiale pers sprak min. O. PIROW, de minister van Verdediging, in plaats van den door ongesteldheid verhinderden gen. J. C. SMUTS. Hij verklaarde, waarom de Unie niet bereid is aan een algemeen schema tot verdediging van het Britsche rijk deel te nemen. Een paar weken daarvoor had de heer TE WATER, de gezant van de Unie bij de Britsche regeering, zich in een interview tegenover den vertegenwoordiger van „The Star" uitgesproken over de verhouding van beide blanke rassen in Zuid-Afrika. Prof. J. J. SMITH van Stellenbosch had op Dingaansdag getuigd van wat Nederland en Zuid-Afrika verbindt. En in het parlement had dr. D. F. MALAN uiteengezet wat de oppositie bedoelde.

Het is van belang dat wij de hier uitgesproken gedachten ook onder ons bekend maken, omdat zij ons een duidelijk inzicht geven in wat de Unie beweegt.

* * *

Minister Pirow trad op voor de imperiale pers op haar conferentie. Hij sprak over imperiale belangen en wel over de verdediging van het Empire. Zal de Unie aan een algemeen plan, een schema, tot verdediging van het Rijk deelnemen, zoo was zijn vraag. En zijn antwoord, dat, gelijk gen. HERTZOG verklaarde, ook het antwoord der regeering is, luidde ontkennend.

Natuurlijk beweerde hij niet, dat de Unie, als de nood aan den man kwam, nooit voor het Empire zou vechten, maar alleen, dat zij zich niet door eenig van te voren vastgesteld plan zou laten binden, waardoor zij verplicht zou zijn om, als het Empire werd aangevallen, onmiddellijk actief op te treden, zonder zelfs het parlement er in te kennen.

Want — zoo betoogde hij — al is de Unie niet anti-Britsch, toch doet haar verleden vreezen, dat wanneer de regeering bij het uitbreken van een overzeeschen oorlog, trachten zou om haar, zoo maar, in dien oorlog te betrekken, er groote moeielijkheden, ja misschien zelfs een burgeroorlog zou kunnen uitbreken.

De Unie is zichzelf en niet bereid om bij te dragen tot de Britsche oorlogsvloot, ook al breidt haar overzeesche handel zich uit. Die vloot zorgt immers in de eerste plaats voor den Britschen handel en de Britsche schepen, terwijl de Unie vooral haar eigen kusten wil verdedigen. Daarom versterkt zij haar kust en hecht zij de grootste waarde aan een luchtvloot, waaraan de civiele luchtvaart ondergeschikt moet zijn. Haar verdedigingsmacht bedoelt uitsluitend verdediging van haar eigen gebied. Zij zoekt veiligheid voor zichzelf.

Het grootste gevaar bedreigt haar van de zijde der gekleurde

Een geschiedkundig raadsel opgelost?

Op 16 Dec. 1838 werd DINGAAN de Zoeloekoning door de vereenigde Boeren-commando's verslagen. Naar de overlevering wil is het verhaal van de overwinning op een klipsteen gegrift met den datum van den slag en den naam van PRETORIUS er onder. De steen is echter zoek en tot nu toe niet te voorschijn gekomen.

Onlangs is een afschrift gevonden van een brief uit 1839, waarin een verslag van den strijd tegen DINGAAN voorkomt en waarin gesproken wordt van „onze bakens midden van de stad geplant met de naam van onze Commandant datum en jaargetal." Hieruit leidt men thans af dat de legendarische klip in DINGAANS „stat" begraven is en niet op Hlomo Amaboeta waar PIET RETIEF en zijn makkers begraven zijn en waar de Saamwerkunie in den laatsten tijd heel wat graafwerk heeft laten verrichten.

Het afschrift van den brief, welke gericht is aan een neef van den schrijver, I. S. FERREIRA laten wij hier volgen, zooals het is afgedrukt in „Die Burger".

Modder revier den 24 ste January 1839.

Lief waarde Neef, I. S. Ferreira

hiermede kan ik ned in vermeeren van onse comando wij, zijn met vier hondert en vijftig man den eerste November op de comando uitgetrokken tegen Dingaan en wij heeft vortgetrokken, en dagelijks, onse patrolles uitgezonden, en toen wij vier dagen van de heer Dingaan zijn stad kwam, vont onse patrollies de commando van Dingaan, dat zulle ons te gemoet kwam, en te laat zijnde; dezelfde tegen te staan, toen is wij terug gekeerd naar ons leger, 't was op de vyftiende December en op Zondag, de zestiende met aanbreeke van de dag, viel de Zoelas ons leger aan, met omtrend negen of tienduysend man, en wij heef omtrend 2 of 3 uuren gevegt in de leger, toen vlugt de Zoelas, maar de Heere zegende onse wapens, op de ogenblik en wij zadelde onse paarde op drie hondert man van de leger en jaagd de Kafers toe, en gevegt tot twaalf uuren, toen heef wij het overwonne en verjaagt, en slegs 3 van onse kant gekwest, namentlijk Kommendant A. Pretorus Vliep Vorie en Gert raads, alle zijn weer vres, en van de Zoelas is op de slagveld gebleeven drie duysent twee hondert in de vfijtig man dood, buiten de gekwesten, voor al tien Captijns toen is wij verder vort gegaan met behoord naar de stad van Dingaan, en vond de stad leeg, alles was gevlugt, en de palys was aan de brand, en wij heef het verder ingenome, een buyt genomen, van silver passalyn werk koper yzer kraalen twee kanonen geweers van alle zoorten en onze bakens midden van de stad geplant met de naam van onze Commandant datum en jaargetal, en verder Dingaan zijn comando vervolgt en aangepakt toen is vijf van ons burgers gevalle en ouwe Bikkirs, en van de Zoelas agt hondert, maar 't was op een angeleegen spelonk daar wij zulle vond, onse burgers die gevalle zijt met name Gert Van Stade Jan Gous, Jan Oosthuizen, Barend bester en wij hoop over ses maanden de Stad te bewoone, en de kontrak, tusschen, P. Retief en Dingaan ook gevonde, op de moord plaatz van Dingaan, daar hij de menschen vermoord heb, de contrak zoo schoon of 't op die dag geschrijven is, onderteekend van Dingaan en drie heemeraden, van hem, en P. Retief en drie andere menschen die met hem was verder moet ik ued. seggen, als de Heere ons niet gespaard heeft, zou daar meer van ons menschen gebleven zijn, vriend 't was vreeslijk om de doode lighaamen te zien legge op het veld, ik heef nooit gedacht zoo een dag te beleeve Waarde Neef stuur met de schip, mij twee mud goede zaad koorn, en een lekker halfhaam wijn, na Port Natal, L. Badenhorst zal dezelfde voor mij ontvangen. verder zal ik Eindige en bevele ued. alle in de bescherming des Heeren, verblijve uedw. Neef

(Get.) G. R. VAN ROOYEN.

Den Heer
I. S. Ferreira

Op zoek naar de binnenlanden van Afrika, door den Afrika-reiziger Mr. H. Swellengrebel, domdeken van Utrecht, in de jaren 1776 en 1777. [1])

Nog een tweetal reisjournalen van Mr. H. Swellengrebel, die tot dusverre niet gedrukt en uitgegeven werden,

door A. HALLEMA.

18 Juli—31 Juli 1776 (?).

Journaal van een reisje, gedaan naar de Saldanha en St. Helena Baaien, enz.

Den 18n Juli 1777 (?) reden met een paard en wagen van de Kaap door de Zoute-rivier langs de Riet-valei naar de Blauwenberg, door een zeer zandige onvruchtbare vlakte, waarin vele zoutpannen geformeerd in stilstaande plassen regenwater zijn. Hier en daar in de laagten zijn goede, doch weinige weiden. De Gouverneur [2]) houdt daarom op de 's Compagniespost de Rietvalei een aanfok van rundvee, *waartoe hij verscheidene Vaderlandsche koeien heeft, die hier vrij meer melk geven dan de Inlandsche en ook in de aanteeling veel grooter vallen.* De Blauwenberg bestaat uit een reeks hooge heuvelen, waarop goed bouwbaar land is. Hier ligt een plaats, op welken men gemeenlijk over de 1000 mudden koren wint.

Van hier naar de Brakke fontein, een vee en korenplaats evenals de vorige gelegen in een zandachtige vlakte. Een half uur van hier ligt nog een plaats van cirka 900 mudden koren 's jaars, hetwelk genaamd is De Drie Fonteinen, en iets verder nog een plaats die minder oplevert. Deze vlakte wordt bepaald door de Blauwe Dassen en groene bergen en ten westen door de zee.

Den 19n dito reden wij op een dag heen en weder naar den Dassenberg [3]) bij den Hr. HEMMIJ. Dit is een bouwplaats doch in zuur en koud veld gelegen; wij zagen onderweg verscheidene hartebeesten en Struisvogels.

Den 20n dito van de Brakke fontein naar de Groene kloof, [1]) een Compagnies veepost, daar een Corporaal met 6 mann. en 7 à 8 slaven liggen. Deze heeft het opzicht over de zoutpannen, die hier omstreeks liggen en waarin 't beste zout valt. Hij heeft nog eenige kleine veeposten of kralen onder zich, doch dit veld moet in een zeker jaargetijde zeer ongezond zijn, want mij door boveng. Heer HEMMIJ is verhaald dat er 's jaarlijks in de zomermaanden gemeenlijk een menigte beesten stierven, en onder anderen in de maand Maart over de 80 stuks aan de ziekte verrekt waren.

's Namiddags van hier door een lange reeks heuvelen, waarin goed bouw- en nu goed weiland was, tot in een vlakte aan de Uilekraal, een vee en bouwplaats van 400 mudden koren 's jaars. De eigenaar hield hierop een 60 ossen en 8 à 9 slaven, vermits hij 3 à 4 volwassen zoons had. Hier was 't altijd een gezond veld zijnde zandachtig. Wij zagen verscheidene Bokken en een menigte Korhoenen. Van deze kloof af tot aan zee, en dicht bij de Saldanha-baai, behoort al 't land aan de Compagnies slachters tot een weide voor hun vee; voorheen hadden zij er verscheidene bouwplaatsen, doch nu maar één.

Den 21n dito van de Uilekraal met een ossenwagen naar de Geel-bek-fontein aan de groote inham der Saldanha-baai door

[1]) Vervolg van blz. 25, Febr. 1935, nr. 2.

[2]) VAN PLETTENBERG (1771—'85).

[3]) Hier is de Dassenberg N. van de Kasteelbergen bedoeld, links van de Groote Berg Rivier, niet de Dassenberg of Heerenlogement, het doel van de reis, die mr. Sw. in Januari van dat jaar had gemaakt.

[1]) Z. W. van het Riebeeks Kasteel.

een zandig veld [1]). Hier en daar in de laagtens gezond wei- en goed bouwbaar land, doch meest met allerlei boschjes dicht bewassen. Op deze plaats is goed gezond weiveld en schoon bouwland, dus men hier een menigte koren zou kunnen winnen, waarvan het transport uit de gem. baai zeer gemakkelijk naar de Hoofdplaats is.

Den 22n dito voeren met een schuit den inham op naar 's Compagniespost in de Saldanha-baai. Wij roeiden hier 3 uren over, vonden langs de oever verscheidene partijen van Boeren uit 't Zwarte Land, die hier hunne provisie van visch kwamen vangen en zagen een groote menigte van kropganzen, flamingo's en andere watervogels. Op deze post liggen een Corporaal en 8 mannen, en hier over worden de hoekers gemeenlijk gecalfaat. Konden door het deinzig weer van den uitkijk niet verder dan de aan den mond liggende eilanden zien, en door den sterken Z. O. wind niet op 't Schapeneiland, [2]) alwaar eenige schapen op geweid worden komen. Langs de zee zijn 't niets dan zandige onvruchtbare heuvels, waarop eenig hout staat.

Voeren 's namiddags over naar den oost-wal en een veepost, doch een huis waar in bijna geen huisraad of keukengereedschap en geen andere provisie dan melk was, schoon er een zoon der eigenaresse huis hield. Hier is goed en veel bouwbaar land.

Den 23n dito met den dag zonden wij de wagen naar de Witte klip [3]) en reden te paard naar Hoetjes-baai, zijnde het Noordelijke gedeelte der Saldanha-baai alwaar de groote schepen liggen moeten.

Deze baai is de veiligste van alle die op deze kust liggen, doch eenigzins moeilijk om uit te komen, door dien de ingang nauw is.

Zij wordt gedekt door 't Marcus-eiland. De zeekanten zijn zeer stijl, doch daar voor een vlak strand langs deze kanten ½ uur in de breedte, zijn 't niets dan duin en zandachtige heuvelen, vol molsgaten hier en daar met kalksteenen.

Van de Hoetjes-baai reden wij 't veld door naar de Witte-klip over heuvelachtig veld, daar goed bouwbaar land maar buiten gemelde klip geen water is. Dit is een verzameling van zeer groote klippen tegen en op een hooge heuvel, waarvan de aarde rondom is afgespoeld en waar in twee bronnen zeer goed water ontspringt. Men heeft van hier een ver uitzicht op de bergen van de Hout-baai, Tafelbaai, die van Stellenbosch, Drakesteijn tot aan de Piquet-bergen. Voor hier over de Honingklip, alwaar een veepost ligt langs een lang uitgestrekte heuvel tot aan een andere veepost aan den Patrijzen-berg.

Hier is een gemengde zand en kleigrond met veel hout. Goede weiden in den winter en schoone bouwgrond. Maar in den zomer gebrek aan water waarom deze streek niet kan bebouwd worden; tenminste niet op de wijze als de bouwerij hier geschiedt. Zagen een menigte van Steenbokken en Duikers, ook Korhoenen.

Den 24n dito; wij zonden de wagen naar de plaats, Welkom, aan de Berg-rivier, en reden te paard naar de St. Helena-baai, een uur rijdens van hier, aan den mond der gem. rivier gelegen. Deze baai is niets anders als een inham de zee, in 't Z. W. en Z. gedekt door de Patrijzen-berg, [1]) doch van 't Z. W. tot N. geheel open.

Wij zagen van hier den kleinen Tafelberg aan 't eind der Piquet en voor de Olifants-riviers bergen liggende, alsmede de heuvelen der Verloren valei. Langs de zeekust noord op, in welke valei eenige weinige plaatsen liggen. Volgens berichten zouden voor den mond der Bergrivier zooveel plaatsen liggen, dat er 't inkomen door ondoenlijk is.

Deze mond is qualijk 20 roeden breedt, doch de rivier verder op wel zoo breed als de IJsel in 't Graafschap Zutphen.

De rivier oprijdende zagen we verscheidene versche sporen van Zeekoeien, die zich in deze rivier in diepe gaten onthouden, als mede eenige Duikers en een menigte van watervogels.

Hier langs is goed koorn doch brandig veld; de gem. plaats is een vee en bouwplaats, waarop gemeenlijk 3 à 400 mudden koorn geteeld wordt en hieraan is nog meer goed bouwland gelegen.

Van hier met de wagen naar een groote bouwplaats van M. Meek, gelegen aan de overzijde der rivier, die hier zoo diep is, dat men met een schuit moet overvaren. Aan deze plaats is nog gehecht een andere plaats, en wordt op beiden over de 1000 mudden koren 's Jaars geteeld. De eigenaar heeft hier ook zijn aanfok van vee, waartoe hij een zeer uitgestrekt veld tot weide heeft. Tot hier toe is de rivier van den mond af hier en daar wel met plaatsen bezet. Doch overal zoo diep dat men ze moet overvaren. In den zomer loopt de vloed tot deze plaats toe op.

Op deze plaaten is veel visch, [2]) vooral springers, die ruim zoo groot zijn als een elft en zoo vet als zalm. In 't veld is veel wild, daaronder Gemsbokken, die twee zware recht achteruitstaande hoornen op 't hoofd hebben. Langs de rivier een menigte faisanten.

Den 25n dito waren wij hier. Aan deze rivier groeit dakriet van 16 à 18 voeten lang.

Den 26n dito van hier aan de westzijde der rivier een eind wegs op door goed bouwbaar land, maar hierna dwars overstekende door een schrale zand- en duinachtige streek tot aan de Zoute-rivier, waarlangs tegen de heuvels weder goed bouwland lag, en de plaatsen zoo dicht bij elkaar liggen, dat men er altijd een in 't oog heeft.

Bij P. Smit; zomers is 't water in deze rivier zout en de grond was nu op verscheidene plaatsen zeer moerassig en stonk *evenals de grachten te Amsterdam.*

De boeren winnen hier gemeenlijk 3 à 400 mud tarwe: 60 à 70 mudden tot hunne huishouding noodig hebbende, en dan nog 't zaad koorn voor de volgende bouw, dan schiet er gemeenlijk niet meer over dan 2 à 300 mud om te verkoopen.

---

[1]) Zie een situatieteekening van de Saldanhabaai in de 17de eeuw in Reizen in Z. A. I, 26. Over het ontstaan der Saldanhabaai uit een verdronken rivierdal zie men dr. A. du Toit, Geology of South-Africa, p. 356. Een correctie daarop met duidelijke motiveering door prof. dr. P. Serton, in diens verhandeling: „Zuid-Afrika, een economisch-geographische studie". Zuid-Afrika-Nummer v. h. Tijdschr. v. Econom. Geographie, 24ste jrg. Nos. 1 en 2).

[2]) Midden tusschen de Brakwaterfontein en een der uitstekende punten van de landtong, op de vorenbedoelde teekening duidelijk te onderscheiden.

[3]) Met een „Rioel of Waater Leiding" naar de kust.

[1]) Van hier af had men een schoon gezicht op den Tafelberg. Zie Reizen in Z. A. II, 174.

[2]) Evenals in de Baai Vals en in den bekenden Vischhoek; zie Kolbe, I, 95, 96. De visschen, zg. springers, waarvan hier sprake is, vinden we ook reeds aangeduid — doch met een vraagteeken van den uitgever dr. G. M. —, in het journaal van Simon van der Stel's reis aldus: „In deze rivier wort visch gevonden, gelijkende zeer wel in gedaante den karper, en in smaak den zalm in Holland, zijnde van groote als een gemeene kabbeljaauw" (Reizen in Z. A. I, 156).

Met de contanten, hieruit proflueerende, moeten zij dan de interrest van hunne plaats betalen, voor hen en de slaven kleederen bezorgen, hun getal slaven compleet houden en 't noodige tot den landbouw, als wagen, ossen, ploegen enz. koopen. Dus 't bestaan dezer boeren niet zeer brillant is. Een glas wijn is hier daarom ook een lekkernij, en de gemeene drank water.

Den 27n dito.
van P. SMIT met een paard en wagen naar 't Zwarte Land, naar den predikant GOLBAGH. Hoe verder men van deze zijde in 't Zwarte Land komt, hoe meer plaatsen men vind. Vooral naar 't Riebeeks-Kasteel zijnde een zwaar gebergte, midden in 't land afzonderlijk gelegen [1]). Doch naar de uitgestrektheid van 't land zijn ze er nogthans dun gezaaid. 't Land is wel bekwaam tot bouwland, maar de weide is er slecht en in den wintertijd ongezond.

Voorheen waren dit groene grasvelden, maar nu is alles met renosterboschjes beloopen. De plaatsen worden hier grooter, zulks dat VAN DER BIJL: midden in dit district gelegen, 7 à 800 mudden tarwe gemeenlijk wint. Ten opzichte der bergen is deze streek vlak, doch bestaat anders uit heuvelen. Evenals onze Doornsche-Heide, tegen welke men in de laagtens, daar water was, de plaatsen heeft aangelegd. De huizen zijn hier meest om de schaarschheid van houdt zonder zolders en de meesten well beplijstert maar niet gewit, 't geen hen veel doet lijken naar arme hutten. De weegen zijn hier zeer goed, hier is bijna geen brandhout.

Den 28-29 en 30 dito bij den Heer GOLBAGH still en op de jagt geweest. Wij zaagen hier veele en schooten enige duijkers en rhebokken. Voor de pastory is een modderagtige poell, waarin 't water lauw is en bij een heldere lucht een zwaare damp opgeeft.

Den 31n dito van hier over den Koeberg langs den Tijgerberg naar de Caap. De plaatsen beginnen langs dezen weg nader bijeen te liggen, zoodat aan den Koeberg [1]) de Lieden op een half uur Disstantie van elkaar wonen. En aan den Tijgerberg iets verder. De eerste berg wordt thans ook gehouden voor de *Brood Caamer der Colonie*, winnende de Boeren hier tot 1200 *mudden* toe op enige plaatsen.

Voorheen was 't de Tijgerberg, doch de gronden als 't eerst aangelegd zijnde, zijn nu zeer verarmd vermits men door de schraalheid der weiden er geen mist genoeg op kan brengen. Hier begint men ook wijngaarden te zien en teelt men enige wijn. Vooral op den Tijgerberg.

Van dezen berg tot aan 't fort strekt zich een dorre zandige vlakte uit. Men verklaarde mij in 't gemeen, dat men vrij meer graan zou kunnen bouwen, indien men altijd wist zijne tarwe, al was 't maar tegen 20 rds de 10 mudden, kwijt te raken, mits de bouwmaterialen beter koop waren. 't Graan, dat hier valt, is meest tarwe. Voorts eenige garst.

[1]) Zie over dit gebergte en zijn omgeving vooral KOLBE I, 122, 123.

[1]) Bij KOLBE is het oordeel over de productiviteit van de streek bij den Koeberg niet zoo gunstig; zie aldaar I, 78.

VARIA.

Nederland in de Z.-A. Pers.

Onze opmerkingen in het Februari-nummer hebben tegenspraak van Zuidafrikaanschen kant uitgelokt. Dr. F. C. L. BOSMAN, tijdelijk in Amsterdam vertoevende, schrijft ons:

„In U jongste uitgawe meen u skrywer van „Varia" aanmerking te moet maak op die onjuiste beriggewing in die Suidafrikaanse pers oor Nederland. Hy sal wel grond daarvoor hê maar waarom:

1. die anti-Dietse (anti Hollandse en Afrikaanse) tendensieuse Engelse pers (en Reuter) deureen haspel met die Holland-goedgesinde Afrikaanse pers?

2. so ligvaardiglik generaliseer oor die beweerde bewondering van Afrikaners vir Italië en Duitsland terwyl hy weet of behoort te weet, dat die belangstelling in Italië hoofdsaaklik, indien niet uitsluitend nie, beperk is tot die nuwe vlugge Italiaanse stoomvaartlyn (juis in teenstelling met die langsamer Engelse rederye) naar Europa en die belangstelling wat Duitsland betref, beperk is tot 'n gedesavoueerde troepie z.g. „gryshemde" in Suid-Afrika en.... 'n besondere korrespondent uit Europa?

As die skrywer van „Varia" die buitelandse oorsigte van „Die Burger" of die jongste uitgawe van „Die Republikein" sou lees, sou hy ook die ander kant van die saak sien. Ek vrees dat Afrikaners nog te veel in hul eie ongelukkige politieke toestand verdiep is om veel belangstelling te hê vir die politiek van ander lande en wat die besondere correspondent betref die is selfs geen gebore Afrikaner nie maar.... 'n jong Nederlander wat enige jare gelede naar Suidafrika geëmigreer het en bekend staan vir sy nasionaal-sosialistiese gevoelens!

3. Op watter grond kom die skrywer daartoe om somaar alle „Zuid-Afrikaners die Nederland bezoeken" die „gangbare opvatting" dat hulle vir „elk £ 1. dat zij hier uitgeven" hulself *f* 5,— ontstole ag? Ja, „ontstelen" is die woord wat die skrywer gebruik. Ek is ongeveer 'n jaar gelede uit Suid Afrika weg, ek is sedert dien ongeveer 6 maande in Nederland, ek het ondertusse by allerlei geleenthede, ook by die jongste studentebesoeke, met Afrikaners op besoek in Nederland, in aanraking gekom en ek het nooit, maar ook nooit nie, die minste uiting of selfs suggestie van 'n gedagte in die sin soos deur „Varia" beweer hoor uit nie. Niemand betreur dit meer as Afrikaners nie dat hul Nederland deur die ontwaarding van hul geld nie in groter mate kan besoek nie, maar niemand is nog ooit so naïef en dwaas en kwaadwillig gewees om Nederland daarvoor die skuld te wil gee nie.

Sal ons nie van alle kante versigtigheid betrag met ons beweringe en uitsprake nie teneinde die saak van die goeie betrekkinge tussen Nederland en Suid-Afrika in geen gevaar te bring nie?"

Wij zouden daarbij het volgende willen aanteekenen:

1. Het is een feit, dat ook de Hollandsche bladen in de Unie afhankelijk zijn van de door dr. B. genoemde buitenlandsche nieuwsagentschappen en vaak allerlei berichten uit Engelsche koker zonder commentaar opnemen, zoodat, uitzonderingen daargelaten, ook de Afrikaansche voorstelling van de wereld gelijk is aan de gangbare Britsche. (Zie de opmerkingen van prof. BARNOUW).

2. De bewondering van Zuid-Afrika voor Italië en speciaal voor Duitschland gaat veel dieper dan dr. B. voorstelt, en heeft o.i. met de „nazi"-beweging in Zuid-Afrika weinig uit te staan. Wij wijzen b.v. op de Afrikaans-Duitse Vereniging in Pretoria, waarvan voorzitter is prof. dr. H. G. VILJOEN.

Vele Afrikaners verwachten in den strijd tegen de Engelsche cultuur meer van Duitsche invloeden dan van Nederlandsche.

De buitenlandsche overzichten van „Die Burger" zijn meestal heel goed en de lectuur van „Die Republikein" vaak een verrassing, maar als men dan weer in laatstgenoemd blad leest over West-Indië en de Nederlandsche bezittingen aldaar (18-1-35 blz. 7, dezelfde bladzijde nog wel die een verheerlijking van de tocht van de „Snip" bevat) moet men wel twijfelen aan de betrouwbaarheid van de bronnen waaruit zelfs „Die Republikein" put.

3. Wij moeten blijven bij onze bewering dat er in den laatsten tijd hier verschillende Zuid-Afrikaners waren die op echt Engelsche wijze de valuta-quaestie beoordeelden. „Niet het £ was van streek maar de gulden". Men was teleurgesteld en erger dan dat, omdat Nederland zoolang „op goud bleef". En er waren wel degelijk, die Nederland ervoor aansprakelijk stelden, dat hun verblijf hier zoo duur werd.

Blijkbaar heeft dr. B. dus anderen ontmoet dan wij.

* * *